

België en Brussel: een complexe puzzel

1. Een stukje politieke geschiedenis

België is een puzzelland. Het bestaat uit drie gewesten en drie gemeenschappen. Schuif je alle puzzelstukken op de juiste plaats dan krijg je onze federale staat. Om de bijzondere structuur van België te begrijpen, kun je niet om de politieke geschiedenis heen. In dit land leven twee grote cultuurgemeenschappen: de Vlamingen in het noorden, en de Walen in het zuiden, aangevuld met een kleine Duitstalige gemeenschap. De drang naar meer autonomie van de deelgebieden heeft tot ingrijpende hervormingen geleid. België is geëvolueerd van een unitaire naar een federale staat.

1830 – 1970: het unitaire België

Tot 1970 is België een unitaire staat met 1 parlement en 1 regering. Het Frans blijft lang de officiële voertaal. Maar vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw ijveren de Vlamingen voor een erkenning van het Nederlands als tweede, volwaardige taal. De spanningen tussen het Nederlandstalige noorden en het Franstalige zuiden lopen steeds hoger op. Langzaam maar zeker groeit het inzicht dat Vlaanderen en Wallonië ruimte nodig hebben om eigen beslissingen te nemen. De politieke wereld begint stevig aan de bestaande structuur te sleutelen. De staat wordt hervormd in verschillende stappen.

1970: België verdeeld

De eerste staatshervorming tekent de krijtlijnen uit van het nieuwe België. In de grondwet wordt vastgelegd dat België bestaat uit gemeenschappen en gewesten. Eenvoudig uitgelegd komt het neer op een indeling per taalgroep (de gemeenschappen) en een indeling per grondgebied (de gewesten).

Taal

Vlaamse Gemeenschap
Franse Gemeenschap
Duitstalige Gemeenschap

Grondgebied

Vlaams Gewest
Waals Gewest
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vlaanderen en Wallonië krijgen in 1970 ook hun eerste vorm van autonomie, en mogen zelf hun cultureel beleid bepalen.

1980: de stap naar zelfbestuur

De staatshervorming van 1980 gaat nog een stapje verder. De Belgische regering blijft zich met de hoofdzaken bezighouden, maar de gemeenschappen en gewesten krijgen een verregaande vorm van zelfbestuur en beschikken voortaan over een eigen regering. De Belgische parlementsleden vergaderen in aparte taalgroepen en vormen de Vlaamse en Waalse Raad.

Toch blijft een groot probleem de staatshervormers dwarsliggen: Brussel. Het tweetalige karakter van de hoofdstad zorgt voor taalkundige problemen. Een ingewikkelde knoop die de politieke wereld niet meteen kan ontwarren. België lijkt op een puzzel waarvan nog een stukje ontbreekt.

1989: het puzzelstukje Brussel

De kogel is door de kerk. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ziet het levenslicht. Dit derde gewest krijgt een apart parlement en een aparte regering. In 1989 trekken de Brusselaars naar de stembus om hun eigen parlementsleden te verkiezen. Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement telt na die eerste verkiezingen 64 Franstalige en 11 Nederlandstalige parlementsleden.

1993: de federale staat

In 1993 krijgt België zijn huidige vorm. Het land is nu officieel een federale staat. Zo staat het ook in artikel 1 van de grondwet: *'België is een federale staat, samengesteld uit de gemeenschappen en gewesten'*.

De gemeenschappen en gewesten krijgen opnieuw een uitbreiding van hun bevoegdhedenpakket. Nog een ingrijpende verandering is dat het federale parlement en de deelparlementen hun eigen rechtstreeks verkozen parlementsleden krijgen.

2001: de puntjes op de i

Om het plaatje helemaal te doen kloppen, worden nog twee belangrijke akkoorden gesloten. Het Lambertakkoord zorgt ervoor dat de gewesten zelf hun belastingen kunnen heffen. Het Lombardakkoord legt een ruimere vertegenwoordiging van de Vlamingen in Brussel vast. Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement telt voortaan 89 parlementsleden, 17 van hen moeten gegarandeerd Nederlandstalig zijn.

2011: de zesde stap

België blijft een land in beweging. In oktober 2011 komt na moeizame onderhandelingen het Vlinderakkoord tot stand. De zesde stap in de staatshervorming is een feit. Belangrijk punt in het nieuwe akkoord is de splitsing van de kieskring Brussel - Halle - Vilvoorde in een tweetalige kieskring Brussel en een Vlaamse kieskring Halle - Vilvoorde. De inwoners van de zes faciliteitengemeenten rond Brussel blijven de optie behouden om voor de tweetalige Brusselse lijsten te stemmen.

Door de zesde staatshervorming verhuist opnieuw een pakket bevoegdheden van het federale niveau naar de gewesten en gemeenschappen. Het akkoord bevat ook een hoofdstukje Brussel. Zo krijgt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest extra geld om zijn hoofdstedelijke rol beter te vervullen. In ruil krijgen enkele bevoegdheden die nu in handen zijn van de 19 Brusselse gemeenten een betere coördinatie op het gewestelijk niveau. Het gaat om de plannen voor veiligheid, stedenbouw, huisvesting, mobiliteit, parkeerbeleid en netheid.

2. Buitenbeentje Brussel

Brussel blijft binnen de nagelnieuwe staatsstructuur een buitenbeentje. Het is een tweetalig Gewest waarin de Vlaamse en de Franse Gemeenschap elkaar ontmoeten.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft - net als de andere deelstaten in België - een eigen regering en een eigen parlement.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering telt 8 leden: 5 Franstalige en 3 Nederlandstalige. Aan het hoofd staat een minister-president. Er zijn 2 Franstalige en 2 Nederlandstalige ministers. De regering wordt aangevuld met 3 staatssecretarissen: 2 zijn Franstalig, 1 is Nederlandstalig.

Het Brussels Hoofdstedelijk Parlement telt 89 parlementsleden: 72 Franstalige en 17 Nederlandstalige. Samen buigen ze zich over de bevoegdheden van het **gewest** (economie, energie, huisvesting, infrastructuur, milieu, openbaar vervoer, ruimtelijke ordening, werk). De beslissingen over al deze domeinen gelden voor alle Brusselse inwoners. Want of ze nu Frans, Nederlands of nog een andere taal spreken, ze delen hetzelfde openbaar vervoer en sorteren hun huisvuil op dezelfde manier.

De Gemeenschapscommissies

Anders ligt het voor zaken waarbij taal een belangrijke rol speelt. Je hebt in Brussel Nederlandstalige en Franstalige scholen, Nederlandstalige en Franstalige cultuurhuizen, Nederlandstalige en Franstalige kinderopvang of ouderenzorg nodig. Voor de bevoegdheden van de **gemeenschappen** (onderwijs en vorming, cultuur, jeugd en sport, welzijn, gezondheid en gezin) beschikt de Brusselse overheid daarom nog eens over twee aparte beslissingsorganen: de gemeenschapscommissies.

- Aan Nederlandstalige kant is de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) verantwoordelijk.
- Aan Franstalige kant is dat de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF).

Net als elke overheid in België bestaan ze uit een wetgevend orgaan (de Raad) en een uitvoerend orgaan (het College).

De Vlaamse Gemeenschapscommissie

De 17 Nederlandstalige parlementsleden vormen samen de **Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie** of het miniparlement van de Nederlandstaligen in Brussel.

De Raad stippelt het beleid uit voor onderwijs en vorming, cultuur, jeugd en sport, welzijn, gezondheid en gezin aan Nederlandstalige kant in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie heeft ook een miniregering, het **College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie**, dat uit de 3 Nederlandstalige leden van de Brusselse regering bestaat.

De Franse Gemeenschapscommissie

Aan Franstalige kant heb je precies hetzelfde pakketje.

De 72 Franstalige parlementsleden vormen samen het **Parlement francophone bruxellois** of het aparte parlement voor de Franstaligen in Brussel.

Het Parlement francophone bruxellois stippelt het beleid uit voor onderwijs en vorming, cultuur, jeugd en sport, welzijn, gezondheid en gezin aan Franstalige kant in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De miniregering of **Gouvernement francophone bruxellois** bestaat uit de 5 Franstalige leden van de Brusselse regering.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie

Om het Brusselse plaatje helemaal volledig te maken is er ook nog de **Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie**. Deze commissie is bevoegd voor alle gemeenschapsinstellingen waar de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in beide talen terecht kunnen: de openbare ziekenhuizen, bijvoorbeeld. Ook de vaccinaties tijdens de coronacrisis worden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de GGC gecoördineerd.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bestaat uit een wetgevend orgaan: de **Verenigde Vergadering**. Die telt dezelfde 89 parlementsleden als het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Bij beslissingen van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie moet er in beide taalgroepen een meerderheid zijn.

De uitvoerende macht wordt uitgeoefend door het **Verenigd College**. Dat bestaat uit de 2 Nederlandstalige en de 2 Franstalige ministers van de Brusselse regering. De 3 staatssecretarissen maken er geen deel van uit. Het Verenigd College wordt voorgezeten door de minister-president van de Brusselse regering, maar die heeft slechts een raadgevende stem.

Gemeenschappen en Gewesten: wat is het verschil?

België heeft twee soorten deelstaten: de gemeenschappen en de gewesten.

- Een **gemeenschap** is een bevolkingsgroep die dezelfde taal spreekt.
- Een **gewest** is een afgebakend grondgebied.

Taal

Vlaamse Gemeenschap
Franse Gemeenschap
Duitstalige Gemeenschap

Grondgebied

Vlaams Gewest
Waals Gewest
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De gemeenschappen en de gewesten hebben elk een eigen regering en een eigen parlement die bevoegd zijn voor een afgebakend aantal bevoegdheden.

De Vlaamse overheid koos ervoor om de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en die van het Vlaams Gewest samen te voegen. Vlaanderen telt bijgevolg maar 1 regering en 1 parlement.

In de Belgische staatsstructuur neemt ook het tweetalige **Brussel** een bijzondere plaats in.

Het is wel een apart gewest maar geen aparte gemeenschap.

- De Nederlandstalige inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoren tot de Vlaamse Gemeenschap.
- De Franstalige inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoren tot de Franse Gemeenschap.

Wie heeft welke bevoegdheid?

In België is de beslissingsbevoegdheid verdeeld tussen de federale staat en de deelgebieden.

- De federale overheid houdt zich bezig met de algemene regels die gelden voor alle inwoners van het land.
- De gemeenschappen en gewesten hebben een ruim pakket eigen bevoegdheden gekregen. Hun beslissingen gelden alleen voor de inwoners van de deelstaat.

Federale overheid

Federaal Parlement
Kamer: 150

wet

Senaat: 60

Federale Regering: max. 15 ministers + aantal staatssecretarissen naar keuze

Belangrijke bevoegdheden:

binnenlandse en buitenlandse zaken

defensie

justitie

sociale zekerheid

Gemeenschappen

Vlaamse Gemeenschap

Vlaams Parlement: 124 *decreet*

Vlaamse Regering: max. 11 ministers

Franse Gemeenschap

Parlement Franse Gemeenschap: 94 *decreet*

Regering Franse Gemeenschap: max. 8 ministers

Duitstalige Gemeenschap

Raad Duitstalige Gemeenschap: 25 *decreet*

Regering Duitstalige Gemeenschap: max. 5 ministers

Belangrijke bevoegdheden:

onderwijs en vorming

cultuur, jeugd en sport

welzijn, gezondheid en gezin

Gewesten

Vlaams Gewest

Vlaams Parlement: 124 *decreet*

Vlaamse Regering: max. 11 ministers

Waals Gewest

Waals Parlement: 75 *decreet*

Waalse Regering: max. 9 ministers

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Brussels Hoofdstedelijk Parlement: 89 *ordonnantie*

Brusselse Hoofdstedelijke Regering: 5 ministers + 3 staatssecretarissen

Belangrijke bevoegdheden:

economie

energie

huisvesting

infrastructuur

milieu

mobiliteit en openbaar vervoer

ruimtelijke ordening

werk

Wie stemt wat?

Wet is wet. Alleen dragen de wetten in België verschillende namen. Enkel het Federale Parlement stemt echte **wetten**. De gemeenschappen en gewesten vaardigen **decreten** uit. Wet of decreet? Beide zijn evenwaardig.

Uitzonderlijk op de regel is het Brussels Hoofdstedelijk Parlement. Daar krijgen de wetten weer een andere titel, namelijk **ordonnanties**. Omdat Brussel de hoofdstad en de economische draaischijf van België is, kunnen ordonnanties door de federale overheid getoetst worden op die hoofdstedelijke rol. Er wordt dan gekeken of ze niet ingaan tegen het belang van alle Belgen of de internationale belangen van onze hoofdstad.

Binnen Brussel kunnen ook de gemeenschapscommissies eigen beslissingen nemen. In dit geval gaat het om **verordeningen**. Verordeningen staan een trapje lager dan wetten, decreten en ordonnanties.

De band met Vlaanderen

De Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie onderhoudt een nauwe band met Vlaanderen.

- In het Vlaams Parlement zetelen 6 parlementsleden die rechtstreeks door de Brusselse inwoners verkozen worden. Deze zes overleggen geregeld met de Raad. Het beleid voor de Vlamingen in Brussel en het beleid voor de bevolking in Vlaanderen worden op die manier op elkaar afgestemd.
- De Vlaamse Regering heeft ook een minister voor Brussel. Die houdt toezicht op de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel en kan de Collegevergaderingen met raadgevende stem bijwonen.

Meer info

Raad Vlaamse Gemeenschapscommissie
Lombardstraat 67
1000 Brussel
www.raadvqc.be

Puzzel Brussel - dienst educatie, communicatie en participatie
www.puzzelbrussel.be